

УДК 37.015.31:172:373.8:353.1

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ В СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО РЕГІОНУ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Богомолова Н.М., методист

Регіонального інформаційно-аналітичного центру
«Освіта та громадянське суспільство»

Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

У статті розглядається процес формування громадянськості в старшокласників в умовах полікультурного регіону, звертається увага на важливість теоретико-методологічного підходу до розуміння особливостей становлення свідомого громадянина в сучасному виховному середовищі. Здійснено спробу довести, що громадянськість виникає в суб'єкта хоча і під впливом зовнішніх факторів, але вона є результатом процесу інтеріоризації. Виокремлені змістовні ознаки середовища, в якому відбувається взаємодія зовнішніх впливів та внутрішніх перетворень у центрального суб'єкта – учня старшої школи.

Ключові слова: особистість, соціалізація, ідентифікація, інтеріоризація, громадянськість, системні компоненти діяльності, діяльнісний підхід.

В статье рассматривается процесс формирования гражданственности у старшеклассников в условиях поликультурного региона, обращается внимание на важность теоретико-методологического подхода к пониманию особенностей становления сознательного гражданина в современной воспитательной среде. Предпринята попытка доказать, что гражданственность возникает у субъекта хотя и под влиянием внешних факторов, но она является результатом процесса интериоризации. Выделены содержательные признаки среды, в которой происходит взаимодействие внешних воздействий и внутренних преобразований у центрального субъекта – ученика старшей школы.

Ключевые слова: личность, социализация, идентификация, интериоризация, гражданственность, системные компоненты деятельности, деятельностный подход.

Bogomolova N.N. FORMATION AT SENIOR PUPILS OF CITIZENSHIP IN A MULTICULTURAL REGION: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECT

The article examines the formation of citizenship among high school students in a multicultural region, draws attention to the importance of the theoretical and methodological approach to understanding of the characteristics of becoming conscious citizen in the modern educational environment. Was made an attempt to prove that citizenship occurs in a subject under the influence of external factors, but it is the result of the process of internalization. Allocated substantial signs of an environment in which there is an interaction of external influences and internal changes at the main subject – high school student.

Key words: personality, socialization, identification, internalization, citizenship, system components activities, activity approach.

Постановка проблеми. Події та зміни, що мають місце в Європі і світі протягом останніх років, ставлять під загрозу існування традиційної моделі громадянства. Це етнічні конфлікти, радикальний націоналізм; глобальні загрози і відсутність безпеки; розвиток нових інформаційних і комунікаційних технологій; екологічні проблеми; міграція населення; недовіра до традиційних політичних інститутів, форм правління і політичних лідерів тощо. Ці та інші зміни чітко визначають необхідність формування нового типу громадянина, не лише освіченого, але й активного, здатного зробити свій внесок у життя суспільства, країни, всього світу та взяти на себе більше відповідальності.

Питання культурної самобутності людини, її місця в діалозі культур набирає фундаментального значення. Особливо це помітно в даний час європейської інтеграції.

У Білій книзі з міжкультурного діалогу («Жити разом у рівності й гідності», 2008 р.) зазначається, що розвиток та існування діалогу культур можливе лише за певних умов: запровадження демократичного управління культурним розмаїттям у різних формах; зміцнення демократичного громадянського суспільства і розширення участі громадян; навчання і засвоєння навичок міжкультурного діалогу; створення і розширення місця для міжкультурного діалогу; виведення міжкультурного діалогу на міжнародний рівень [3; с. 5].

У 2010 році Україна приєдналася до Конвенції про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження, прийняту ЮНЕСКО на Генеральній конференції ООН із питань освіти, науки і культури 20.10.2005 р. У Конвенції «міжкультурність» визначається як рівноправна взаємодія різноманітних культур, а також можливість

створення загальних форм культурного самовираження на основі діалогу і взаємної поваги. Але саме «культурне розмаїття», як розмаїття форм, за допомогою яких культури груп і суспільств знаходять своє вираження, передаються всередині груп та суспільств і між ними [10].

Відкритість кордонів та інформаційного простору, значні міграційні процеси та зростання ролі національного чинника в державотворенні спрямовують орієнтацію молоді на зближення з представниками інших культур, що стає передумовою формування відкритої суспільної системи демократичного зразка.

Сучасна Україна надзвичайно гостро відчуває потребу підготовки і виховання нової генерації громадян на засадах цінностей демократичного суспільства – верховенстві прав людини, рівності і взаємній відповідальності.

Але виховання сучасного громадянина можливе лише за умови створення демократичного середовища в навчальному закладі, який має стати для молодої людини осередком становлення особистості, здатної брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві. Тому виникла необхідність реформування системи освіти в напрямку формування творчої особистості, здатної до саморозвитку та самовдосконалення. У свою чергу, умовою самореалізації особистості виступає самовизначення, що є важливим засобом ідентифікації особистості як громадянина.

Так, у Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року наголошується на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підході до навчання, необхідності здобуття учнями умінь і навичок, необхідних для успішної самореалізації в професійній діяльності, особистому житті, громадській активності. Отже, соціальні і громадянські компетентності визначені серед ключових [20].

Беручи до уваги, що виховання здійснюється через інститут освіти, необхідно створити умови, спрямувати та удосконалити структурний зміст, організаційні форми й методи навчально-виховного процесу таким чином, щоб допомогти учням старшої школи зорієнтуватися у складних сучасних соціальних реаліях, оволодіти основними морально-етичними знаннями, уміннями та навичками, духовними цінностями, зро-

зуміти своє покликання, тим самим визначивши своє місце в суспільному житті.

Результатом самовизначення виступає формування ідентичності, яка припускає вибір молодою людиною професії, базової ідеології, політичних, релігійних або атеїстичних переконань. Водночас громадянська ідентичність, не будучи тотожною громадянству як правовому стану, передбачає усвідомлення ціннісного ставлення особистості до її соціального і природного оточення, наслідком якого є вибір громадянської позиції.

Формування ідентичності особистості також зумовлено особливостями регіону, його етнонаціональним складом та соціальним устроєм. Особливості полікультурного середовища вимагають у процесі формування громадянських якостей урахування низки об'єктивних та суб'єктивних факторів: національно-територіального, соціально-економічного, соціального середовища, ідеології, політики, моралі та ін.

Україна формувалася протягом багатьох століть, тому всі регіони мають свої особливості, які необхідно враховувати під час формування та реалізації державної політики, в тому числі в галузі освіти. Так, необхідно враховувати склад суб'єктів освітніх систем із різним мовним, культурним та поліетнічним складом учасників навчально-виховного процесу, різноманіття цих культур у соціумі.

Аналіз досліджень і публікацій. Зважаючи на актуальність, проблема формування громадянськості завжди знаходилася в полі зору українських педагогів (Г. Ващенко, М. Грушевський, А. Макаренко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.). Громадянська освіта і виховання розкриті в працях сучасних науковців: І. Бега, П. Вербицької, В. Івашковського, О. Пошетун, О. Сухомлинської, К. Чорної та ін.

У дослідженнях науковців Т. Алексеєнко, І. Звереві, А. Капської, Н. Лавриченко, М. Лукашевич, В. Москаленко, А. Мудрика, Ж. Петрочко, С. Савченко та ін. соціокультурний і педагогічний феномен соціалізації розглядається як перехід від пасивного соціалізаційного впливу до активного, що і визначає суб'єктність особистості.

У наукових працях названих вище вчених аналізуються закономірності, принципи, зміст та процес трансформації суспільних та громадянських цінностей, особливості їх інтеріоризації зростаючою особистістю. Проте подальшої розробки потребують визначення ролі теоретико-методологічного підходу до розуміння особливостей формування в учнів старших класів громадянськості.

Постановка завдання. Мета статті – визначити значення теоретико-методологічного підходу у формуванні громадянськості старшокласників в умовах полікультурного регіону.

Відповідно до мети визначено завдання: проаналізувати психолого-педагогічну літературу з проблеми дослідження та окреслити механізми набуття суб'єктом громадянськості, спираючись на діяльнісний та середовищний підходи.

Виклад основного матеріалу. Громадянськість як наукове поняття покликане увібрати в себе змістовні нюанси оптимального співвіднесення людини й суспільства, держави. Тож вона має поставати як інтегральна характеристика суб'єкта, яка містить певні складники. З огляду на актуальність набуття громадянськості суб'єктом в теперішніх соціально-політичних умовах потрібно говорити про цілеспрямоване її формування в процесі педагогічного впливу. Це призводить до необхідності розглядати системне співвідношення суб'єкта з компонентами соціального середовища, яке постає як соціокультурне, а також із спеціально організованим педагогічним середовищем.

Цей процес відповідного становлення й розвитку має бути досягнутим науково, щоб оцінити можливості механізмів цілеспрямованого впливу на нього в плані ефективного сприяння в потрібному напрямку. Такий розгляд потребує адекватних методологічних засобів, насамперед – системного підходу як загальнонаукової методології, діяльнісного підходу, деяких психологічних теорій (які стосуються механізмів психічного відображення зовнішніх соціальних процесів, ціннісних орієнтацій, вікових особливостей); а також соціокультурного підходу в розгляді суспільства.

За визначенням І. Зязюна, діяльність завжди передбачає певне підпорядкування суб'єкта та об'єкта діяльності, тобто знаходиться в рамках системи [17; с.15]. У дослідженні процесів, особливо в гуманітарних предметних сферах, із застосуванням діяльнісного підходу підвищеного значення набувають суб'єкти і об'єкти, а також те, як вони входять у ці процеси. Розгляд варіантів такого входження здійснив М.С. Каган, застосувавши «системний аналіз» [8]. Вдавшись до концептуального співвіднесення суб'єкта і об'єкта в діяльності, він отримав так звані системні компоненти діяльності (СКД), які можуть стати методологічним засобом аналізу предмету і нашого дослідження.

Системні компоненти діяльності в співвідношення суб'єкта і об'єкта відповідають

певній діяльності: $S \rightarrow O$ – перетворювальна, $S \leftrightarrow S$ – комунікативна, $O \leftrightarrow O$ – пізнавальна, $S \leftarrow O$ – оцінювальна.

У контексті формування громадянськості в старшокласників ми маємо використовувати науковий термін «виховання», який дослідниками визначався по-різному. На думку В. Сухомлинського, виховання є цілеспрямованою взаємодією особистості та її оточення в процесі різноманітних видів діяльності, результатом якої є самореалізація та самоствердження суб'єктів виховного процесу [22]. З точки зору А. Макаренка, виховання є реалізацією співробітництва вихователів і вихованців [14].

У контексті сучасних поглядів цей термін постає в різних аспектах: так, С. Гончаренко розглядає виховання як процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів; вплив на психіку людини, спрямований на підготовку її до активної участі у виробничому, громадському й культурному житті суспільства [5, с. 53].

Також виховання визначається як процес передачі особистості соціального досвіду (І. Огородніков [15], І. Харламов [24]), як система виховних заходів та «формування особистості людини» (С. Гончаренко [6], М. Фіцула [23]), як сукупність послідовних дій із загального розвитку особистості, що сприяє якісним психічним та психологічним змінам (Ю. Бабанський [1], Г. Костюк [11]), як вплив на розвиток суб'єктів педагогічної взаємодії, який сприяє позитивній реакції вихованців, активності та прагненню до саморозвитку (І. Бех [2]), як свідомий процес розвитку особистості шляхом співпраці із суб'єктами навчально-виховної діяльності, що передбачає отримання та передачу соціального досвіду [12].

Отже, центральна ідея полягає в тому, що вихованець зазнає перетворень завдяки зовнішньому цілеспрямованому впливу, але робить це певною мірою суб'єктно.

Керуючись наведеним вище принципом єдності зовнішньої та внутрішньої діяльності, акцент у векторі активності старшокласника як суб'єкта «формування громадянськості» ставиться на тому, що він спрямовує процес на себе. Тому для нашого дослідження доцільно розглянути цей процес як «внутрішню діяльність суб'єкта», котра відбувається в такому ж внутрішньому, специфічному середовищі, яке деякі дослідники позначають як «самосвідомість особистості».

Зв'язок зовнішнього з внутрішнім у процесі діяльності простежується і у визначеннях суб'єкта різного авторства. Так,

I. Осадчий, створюючи сучасну авторську концепцію громадянського виховання учнів, надає такі визначення особистості: 1) людина як типовий представник певного суспільства (соціуму) на певній стадії його історичного розвитку; 2) індивід як суб'єкт соціальних відносин і свідомої діяльності; 3) системна якість індивіда, через яку зовнішній соціальний вплив пов'язується з його психікою [16; с. 6].

Для нас примітним у наведеному буде позначення суб'єкта діяльності та зв'язку зовнішніх соціальних впливів із внутрішньою діяльністю суб'єкта.

Г. Ломакіна також визначає суб'єкта як носія активності, предметно-практичної діяльності, пізнання та перетворення існуючої дійсності, причому активна діяльність суб'єкта спрямована на перетворення не лише зовнішньої існуючої дійсності, а й відносин з іншими людьми, а також на зміни самого себе [13].

Старшокласник у контексті нашого дослідження виступає як узагальнений носій тих властивостей, які в ньому виникають та розвиваються так чи інакше. Зрештою для такої діяльності суб'єкта доцільно розглядати певну низку «переходу зовнішнього у внутрішнє»: соціалізація → ідентифікація → інтеріоризація.

Розуміння соціалізації має певний зміст у площині різних наук (соціології, психології, педагогіки). Так, соціалізація визначається як: двосторонній процес, що включає в себе засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження в соціальне середовище, систему соціальних зв'язків; загальні діяння зі сторони суспільства, зокрема сім'ї, школи та соціального середовища, спрямовані на перетворення індивіда в суспільну істоту, надання їй такої системи цінностей і досягнення такого розвитку особистості, яке сприяло б формуванню повноцінного члена суспільства; загальні зміни, що відбуваються в індивіда під впливом суспільних діянь і сприяють поступовому становленню повноцінного члена суспільства [4, с. 94–95].

В іншому визначенні соціалізація розуміється як залучення людини до соціального довкілля шляхом його прийняття і перетворення на власний життєвий світ, відповідно до своїх вимог і можливостей, індивідуальних рис, здобутків і соціального досвіду в найширшому його розумінні, яка відбувається через наслідування, навіювання, передачу досвіду і набуття різноманітних вражень у життєвих ситуаціях [18, с. 301].

Отже, соціалізація особистості охоплює всі складники діяльності. У педагогічній науці один із механізмів соціалізації осо-

бистості, за допомогою якого засвоюються певні норми поведінки, цінності і т.п. тих соціальних груп або індивідів, з якими особистість себе ідентифікує, визначається як «ідентифікація», де акцент робиться на зовнішній стороні, а «механізми» лише позначаються використанням цього слова [9, с. 5]. Визначальним у цьому варіанті формулювання є відсутність психологічного поняття «ототожнення», який частіше застосовується у визначеннях ідентифікації в предметній сфері психології.

Зазвичай дослідники ведуть мову про ідентичність як результат процесу ідентифікації, що відбувається в самосвідомості. Наприклад, Л.Б. Шнейдер вважає, що ідентичність – це інтегративний феномен, складна психічна реальність, психічний компонент самосвідомості, що формується та існує у внутрішньому світі людини [7].

У психологічному словнику «ідентифікація» визначається як уподібнення, ототожнення з кимось або з чимось. Визначається, що в сучасній психології поняття ідентифікації охоплює три області психічної реальності. 1) це процес об'єднання суб'єктом себе з іншим індивідом або групою, яке базується на емоційному зв'язку, а також включення у свій внутрішній світ і прийняття як власних норм, цінностей, образів, 2) ідентифікація – це бачення суб'єктом іншого як самого себе, наділення його своїми рисами, почуттями, бажаннями, 3) це механізм постановки себе на місце іншого [19].

Таким чином, лише перша «область психічної реальності» має відношення до набуття ідентичності суб'єктом, у результаті якої він і може ототожнитись, утверджуючи формулу «я такий же, як ви». Тож необхідно зазначити, що і в цьому процесі зберігається двостороння спрямованість, в якій сторона, спрямована назовні, представлена «об'єднанням суб'єкта себе з іншим індивідом або групою».

Кінцевою ланкою «переходу зовнішнього у внутрішнє» у вузькому розумінні стає «інтеріоризація». Цей механізм полягає в тому, щоб означений «предмет ідентичності» перейшов би у внутрішній світ остаточно і цілковито; іншими словами, став би інтеріоризованим.

Механізм набуття громадянськості суб'єктом з урахуванням зазначеного можна відобразити схематично (рис. 1). Важливим компонентом у цій схемі є не тільки позначення переходу зовнішнього у внутрішнє, а й зворотня стрілка, що концептуально відповідає системному принципу «зворотнього зв'язку», а в нашому випадку – проявам громадянськості суб'єкта в принагідних випадках.

Рис. 1. Механізм набуття громадянськості суб'єктом

На наш погляд, у процесі ідентифікації як засобу формування громадянськості має враховуватись не тільки взаємозв'язок внутрішнього і зовнішнього, але й те, **що** підлягає інтеріоризації та **як** (яким чином) це відбувається.

Поняття «інтеріоризація» виступає теоретико-методологічним засобом, який сприяє визначенню і зрозумінню процесу перетворення зовнішнього у внутрішнє, що і стає змістовною ознакою громадянськості особистості старшокласника.

Отже, в сучасному розумінні О. Сухомлинської громадянськість визначається як «політична соціально-психологічна якість, властивість поведінки індивіда, що характеризується усвідомленням себе повноправним громадянином країни з політично зрілою свідомістю, розвинутим почуттям патріотизму і не лише співпричетністю до долі своєї країни і свого народу, а й відповідно організованою діяльністю» [21, с. 6].

Підводячи підсумки розгляду теоретико-методологічного підходу до розуміння особливостей процесу формування громадянськості в старшокласників, можливо окреслити такі особливості набуття громадянськості суб'єктом: 1) він є органічною складовою частиною більш загального процесу соціалізації; 2) це дає можливість розглядати набуття громадянськості як «громадянську ідентифікацію», а результат цього процесу позначати, зокрема, як «громадянську ідентичність»; 3) така ідентичність може розглядатись не тільки як результат ідентифікації, а також і як мета того, із чим треба ідентифікуватись; 4) феномен громадянської ідентичності «міститься» в соціальному середовищі і тому може поставати як цілісний образ або як система складників (якостей, цінностей, рис, тощо).

Саме такий підхід дає можливість подальшого розгляду процесу формування громадянськості старшокласників як взаємодії зовнішніх та внутрішніх факторів, а значення виховного середовища – як складової частини полікультурності освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабанский Ю.К. Интенсификация процесса обучения / Ю.К. Бабанский. – М. : Знания, 1987. – 80 с.
2. Бех І.Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навч. посіб. / І.Д. Бех. – Київ : Академвидав, 2012. – 256 с. – (Серія «Альма-матер»).
3. Біла книга з міжкультурного діалогу «Жити разом у рівності та гідності». – Київ : «Оранта», 2010. – 72 с.
4. Василюк А. Педагогічний словник-лексикон: Англ.-укр., укр.-англ. / А. Василюк; Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин, 2004.
5. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – К.; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
6. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 375 с.
7. Идентичность: Хрестоматия / сост. Л.Б. Шнейдер. – М. : Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж : Издательство НПО «МОДЭК», 2008 – 272 с.
8. Каган М.С. Человеческая деятельность (опыт системного анализа). – М. : Политиздат, 1974. – 328 с.
9. Коваль Л.Г., Зверева І.Д., Хлебик С.Р. Соціальна педагогіка / Л.Г. Коваль та ін. – К. : ІЗМН, 1997. – 392 с.
10. Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/952_008.
11. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г.С. Костюк. – К. : Рад. школа, 1989. – 608 с.
12. Кирпа А.В. Полікультурне виховання старшокласників у діяльності евриклубу загальноосвітнього навчального закладу : дисертація на здобуття наук. ст. канд. пед. наук (спеціальність 13.00.07 – теорія і методика виховання) / А.В. Кирпа. – Київ, 2016.
13. Ломакіна Г.І. Виховання старшокласників як суб'єктів громадянського суспільства у позакласній діяльності : дисертація на здобуття наук. ст. канд. пед. наук (спеціальність 13.00.07 – теорія і методика виховання) / Г.І. Ломакіна. – Київ, 2015.
14. Макаренко А.С. Педагогическая поэма / А.С. Макаренко. – 2-е издание. – Собрание сочинений: В 7 т. ; Т. 1. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1957 – 783 с.
15. Огородников И.Т. Педагогика / И.Т. Огородников. – М. : Просвещение, 1968. – 375 с.
16. Осадчий І. Концепція громадянського виховання учнів у системі загальної середньої освіти України: авторський проект / І. Осадчий // Управління освітою. – 2015. – № 7, квітень. – С. 1–14 (Вкл.).
17. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І.А. Зязюна. – Київ : Вища школа, 1997. – 349 с.
18. Педагогічний словник для молодих батьків / АПН України. Ін-т пробл. виховання, Держ. центр соц. служб для молоді ; Авт. колектив: Т.Ф. Алексєєнко, Л.В. Артемова, Н.І. Баглаєва. – К., 2002.
19. Психология. Словарь / под. общ. ред. Петровского А. В., Ярошевского М. Г. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Политиздат, 1990. – С. 436–437.
20. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р «Про затвердження Концепції

реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249613934>.

21. Сухомлинська О.В. Громадянське виховання і сучасна освіта: від здобутого – до нових акцентів і наголосів / О.В. Сухомлинська // Педагогіка і психологія. – 2015. – № 2(87). – С. 5–13.

22. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: в 5 т. / В.О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – 670 с.

23. Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. – К. : Видавничий центр «Академвидав», 2009. – 560 с.

24. Харламов И.Ф. Педагогіка / И.Ф. Харламов. – Минск : Университетское изд-во, 2002. – 7-е изд. – 560 с.

УДК 371.32:78: [394.3+398.8]

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВАСИЛЯ ВЕРХОВИНЦЯ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Владимирова А.Л., к. пед. н.,
доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти
Херсонський державний університет

У статті порушена проблема впровадження елементів системи музичного виховання Василя Верховинця в навчально-виховний процес початкової школи, та визначаються можливості національного ігрового пісенно-танцювального фольклору як засобу розвитку естетичної активності учнів молодшого шкільного віку.

Ключові слова: національний ігровий пісенно-танцювальний фольклор, молодші школярі, естетично-виховні можливості.

В статье затронута проблема внедрения элементов системы музыкального воспитания Василия Верховинца в учебно-воспитательный процесс начальной школы, и определяются возможности национального игрового песенно-танцевального фольклора как средства развития эстетической активности учеников младшего школьного возраста.

Ключевые слова: национальный игровой песенно-танцевальный фольклор, младшие школьники, эстетико-воспитательные возможности.

Vladimirova A.L. INTRODUCTION OF ELEMENTS OF THE SYSTEM OF MUSICAL EDUCATION OF VASILIIY VERKHOVINETS IN STUDY-UPBRINGING OF PRIMARY SCHOOL

The article pays attention to the introduction of elements of the system of musical education by Vasiliiy Verkhovintsa in the study-upbringing process of primary school and defines the possibilities of national playing song-dancing folk-lore as means of development of aesthetic activity of students of midchildhood age.

Key words: national playing song-dancing folk-lore, young students aesthetik-educated possibilities.

Постановка проблеми. Національний ігровий пісенно-танцювальний фольклор має вплив не лише на естетичну свідомість молодших школярів, але й на їх естетичну активність, зокрема на розвиток естетичного сприймання, мислення, художньо-творчої діяльності. Саме тому з естетично-виховними можливостями ігрового пісенно-танцювального фольклору вчителі пов'язують вирішення завдань, спрямованих на розвиток емоційно-чуттєвої, інтелектуальної та креативної сфери особистості.

Естетичне виховання молодших школярів засобами національного ігрового пісенно-танцювального фольклору пов'язане з наданням учням необхідних знань і практичних навичок на основі фольклорних тво-

рів. Вони необхідні для розуміння народної вокальної музики та основних засобів виразності фольклорних традицій. Це сприяє формуванню етносвідомості, забезпечує можливість емоційного переживання та оцінювання естетично значущих предметів і явищ, насолоди і милування ними. Саме тому одним з основних завдань естетичного виховання молодших школярів є розкриття ролі та місця національного ігрового пісенно-танцювального фольклору в естетичному вихованні учнів у навчально-виховному процесі початкової школи, забезпечення спеціально організованих педагогічних умов для духовно-практичної активності учнів, формування естетичних якостей особистості шляхом залучення до цінностей вітчиз-